

Ecologische beoordeling realisatie natuurbegraafplaats nabij Nieuwehorne

A&W-rapport 1968

in opdracht van

Ecologische beoordeling realisatie natuurbegraafplaats nabij Nieuwehorne

A&W-rapport 1968

M.S.E. Greve

Foto Voorplaat

Dassenbijburcht in het gebied, A&W

M.S.E. Greve 2013

Ecologische beoordeling realisatie natuurbegraafplaats nabij Nieuwehorne, . A&W-rapport 1968.
Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.

Opdrachtgevers**Vollmer & Partners, stedenbouw en
landschap**

Arnhemseweg 6
3817 CH Amersfoort
Telefoon 033-2851685

Uitvoerder**Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv**

Postbus 32
9269 ZR Feanwâlden
Telefoon 0511 47 47 64
Fax 0511 47 27 40
info@altwym.nl
www.altwym.nl

Projectnummer

2173ntl

Projectleider

E.W. de Vries

Status

Eindrapport

Autorisatie

Goedgekeurd

Paraaf

R. Strijkstra

Datum

16-12-2013

Kwaliteitscontrole

R. Strijkstra

© Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv
Overname van gegevens uit dit rapport is toegestaan met bronvermelding.

Inhoud

1	Inleiding	1
2	Situatieschets en plannen	3
2.1	Huidige situatie	3
2.2	Plannen	3
3	Beschermde natuurwaarden	5
3.1	Beschermde gebieden	5
3.2	Beschermde soorten	7
3.3	Samenvatting relevante natuurwaarden	11
4	Effectbepaling en beoordeling	13
4.1	Beschermde gebieden	13
4.2	Beschermde soorten	13
4.3	Samenvattende tabel	21
5	Conclusie	22
5.1	Conclusies m.b.t. beschermde gebieden	22
5.2	Conclusies m.b.t. beschermde soorten	22
5.3	Conclusie ten aanzien van het bestemmingsplan	23
6	Bronnen	25
	<i>Bijlage 1 Relevante wet- en regelgeving natuur</i>	<i>27</i>

1 Inleiding

Aanleiding

Vollmer & Partners is betrokken bij de ontwikkeling van een natuurbegraafplaats in een voormalig productiebosje ten noorden van Nieuwehorne, gemeente Heerenveen. Op dit moment bevindt het project zich in de voorbereidingsfase. In het kader van de bestemmingsplanwijziging is ecologisch onderzoek gewenst om te bepalen hoe de plannen zich verhouden tot de ecologische wet- en regelgeving. Vollmer & Partners heeft Altenburg & Wymenga opdracht gegeven dit onderzoek uit te voeren.

Doel

Het onderzoek dat aan deze rapportage ten grondslag ligt, is een ecologische quickscan. Bij een quickscan worden de (potentieel) aanwezige wettelijk beschermde natuurwaarden in en nabij het plangebied in kaart gebracht. Vervolgens wordt bepaald of de betreffende natuurwaarden negatieve effecten ondervinden van de voorgenomen ontwikkeling en wordt dit beoordeeld in het kader van de vigerende ecologische wet- en regelgeving. Dit betreft de Natuurbeschermingswet, de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (Ecologische Hoofdstructuur) en de Flora- en Faunawet. Voor meer informatie over de ecologische wet- en regelgeving wordt verwezen naar bijlage 1. Indien van toepassing worden aanbevelingen gedaan voor mitigatie en eventueel noodzakelijk aanvullend onderzoek.

Inhoud van het rapport

Het rapport is opgebouwd uit de volgende hoofdstukken.

- Situatieschets en plannen: in dit hoofdstuk wordt het onderzoeksgebied afgebakend en beschreven. Tevens wordt een beschrijving gegeven van de beoogde ontwikkeling, met aandacht voor aspecten als aanleg en toekomstig gebruik (hoofdstuk 2).
- Beschermde natuurwaarden: in dit hoofdstuk worden de beschermde natuurwaarden in en nabij het onderzoeksgebied beschreven en wordt bepaald welke daarvan relevant zijn voor onderhavige beoordeling (hoofdstuk 3).
- Effectbepaling en beoordeling: hier wordt bepaald wat het effect is van de ingreep op de relevante natuurwaarden en wordt een beoordeling gegeven in het kader van de natuurwetgeving (hoofdstuk 4).
- Conclusies: In dit hoofdstuk wordt de beoordeling in het kader van de natuurwetgeving kort samengevat en wordt vermeld welke consequenties daaraan verbonden zijn (hoofdstuk 5).

Aanpak

Voor hoofdstuk 2 is uitgegaan van de informatie die verstrekt is door de opdrachtgever. Het hoofdstuk met de relevante natuurwaarden (hoofdstuk 3) is gebaseerd op twee benaderingswijzen. Ten eerste zijn recente bronnen geraadpleegd over de aanwezigheid van beschermde gebieden en soorten in en nabij het plangebied (verspreidingsatlassen, overzichtswerken, onderzoeksrapporten en websites). Belangrijke bronnen hierbij zijn de eerder uitgevoerde ecologische onderzoeken in verband met de verplaatsing en inrichting van een aantal sportvelden in Nieuwehorne (De Vries 2010, De Vries 2011). Daarnaast is op 13 november 2013 een oriënterend veldbezoek uitgevoerd, waarbij is gelet op de (mogelijkheden voor) aanwezigheid van wettelijk beschermde soorten. Hierbij is extra aandacht besteed aan Dassen. De hoofdstukken 4 en 5 zijn vervolgens uitgewerkt aan de hand van de informatie in de hoofdstukken 2 en 3.

Altenburg & Wymenga bv presenteert in dit rapport de resultaten van een onafhankelijk ecologisch onderzoek. Het onderzoek spreekt zich niet uit over de wenselijkheid van het

onderhavige plan of een bepaalde ontwikkeling. Landschappelijke, archeologische of cultuurhistorische waarden komen niet aan de orde. Aan deze ecologische beoordeling kunnen geen rechten worden ontleend

2 Situatieschets en plannen

2.1 Huidige situatie

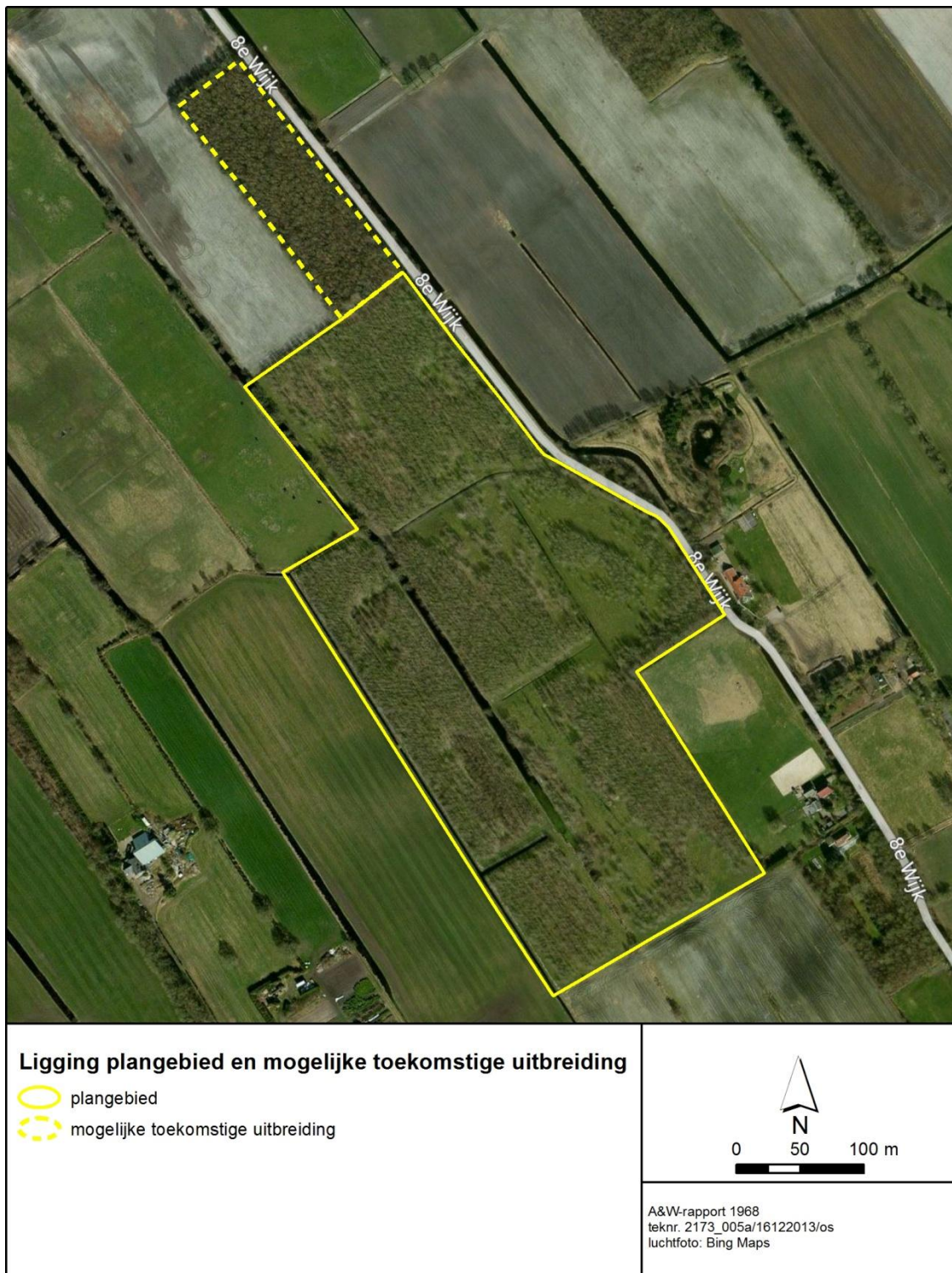
Het plangebied ligt ten noordoosten van de bebouwde kom van Nieuwehorne, in de gemeente Heerenveen (figuur 2.1). Het plangebied heeft een oppervlakte van circa 11 ha met een mogelijke toekomstige uitbreiding aan de noordzijde van circa 1,3 ha. Het plangebied bestaat uit een voormalig productiebosje dat aan de oostzijde grenst aan de weg 8^e wijk. De overige zijden grenzen aan landbouwakkers (maïs) en een paardenweide. Langs de randen van het plangebied liggen sloten. Het gebied wordt tevens doorkruist door enkele sloten. Het bos bestaat grotendeels uit robinia met een ondergroei van Grote brandnetel. De mogelijke uitbreiding aan de noordzijde van het plangebied bestaat uit eiken- en berkenhakhout met Hulst, Lijsterbes en Amerikaanse vogelkers.

2.2 Plannen

De herinrichting van het plangebied betreft de inrichting van een natuurbegraafplaats. De natuurlijke waarden binnen het gebied zijn een belangrijk onderdeel van de begraafplaats. Het doel is om deze waarden in het gebied te versterken en in te passen in de omgeving. Het is de bedoeling dat het huidige relatief soortenarme productiebos wordt omgevormd tot een gevarieerd bos met overwegend inheemse soorten. Het gebied wordt toegankelijk gemaakt door een stelsel van looppaden.

Conform het Besluit op de lijkbezorging (1997) dient te worden voldaan aan een aantal randvoorwaarden ten aanzien van onderlinge graven en de verhouding tussen maaiveld en de grondwaterstand. De graven moeten minimaal 30 centimeter uit elkaar liggen. Er mogen maximaal drie graven boven elkaar komen, met daartussen minstens 30 centimeter grond. Boven het bovenste omhulsel dient minimaal 65 meter grond te komen. Het onderste graf moet zich minimaal 30 centimeter boven de gemiddeld hoogste grondwaterstand bevinden. Dit heeft tot gevolg dat de ingrepen in de waterhuishouding zodanig moeten zijn dat de hoogste grondwaterstand ten minste circa 1,35 m onder het maaiveld komt te liggen. De ontwatering van het gebied zal worden verbeterd door de structuur van de watergangen fijnmaziger te maken. Hierdoor wordt de opbolling van het grondwater verminderd. De bestaande watergangen zijn het uitgangspunt. Daar worden nieuwe sloten en poelen aan toegevoegd. Deze worden natuurvriendelijk ingericht met een flauw talud.

Aan de westzijde is een ceremoniële ruimte beoogd. Binnen het gebied wordt een parkeervoorziening aangelegd voor 30 tot 60 auto's met een aansluiting naar de 8ste wijk. Een deel van de bomen wordt gekapt om open zones te creëren. Vervolgens wordt de zone gebruikt als begraafplaats en beplant met inheemse soorten als Zomereiken en Zachte berk. Plaatselijk wordt middels de aanplant van soorten als Meidoorn, Sleedoorn en Hazelaar een struweellaag gecreëerd. De begrafenissen vinden naar verwachting 1 à 2 maal per twee weken plaats. Het gebied biedt ruimte voor 1.100 begraafplaatsen. Het gebied wordt openbaar toegankelijk en wordt mogelijk aangesloten op het netwerk van wandelpaden van de gemeente Heerenveen.

Figuur 2.1 Begrenzing plangebied en ligging van het gebied dat in de toekomst mogelijk wordt betrokken bij de natuurbegraafplaats.

3 Beschermden natuurwaarden

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de wettelijk beschermde natuurwaarden die (mogelijk) aanwezig zijn in het plangebied en de omgeving daarvan. Tevens wordt van deze natuurwaarden bepaald of zij beïnvloed kunnen worden door de beoogde ingreep en daardoor relevant zijn voor onderhavige ecologische beoordeling.

3.1 Beschermden gebieden

3.1.1 *Natura 2000-gebieden*

Het plangebied maakt geen deel uit van een door de Natuurbeschermingswet beschermd gebied (www.synbiosys.alterra.nl/natura2000). De dichtstbijzijnde gebieden die vallen onder het beschermingsregime van de Natuurbeschermingswet zijn het Beschermd Natuurmonument 'Delleburen' en de Natura 2000-gebieden 'Deelen', 'Van Oordt's Mersken' en 'Drents Friese Wold'. Deze gebieden liggen respectievelijk op ongeveer 5, 11, 7 en 13 km afstand van het plangebied. Behalve een aantal algemene natuurwaarden, richt de bescherming van deze gebieden zich op een groot aantal aangewezen habitattypen en soorten, waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn opgesteld in de (ontwerp)besluiten (www.synbiosys.alterra.nl/natura2000).

Omdat de Natuurbeschermingswet 1998 bepaalt, dat van alle projecten en handelingen moeten worden getoetst of zij negatieve effecten kunnen hebben op Natura 2000-gebieden, is in hoofdstuk 4 de zogenaamde 'Voortoets' uitgevoerd (zie ook bijlage 1, §1.1).

3.1.2 *Ecologische Hoofdstructuur*

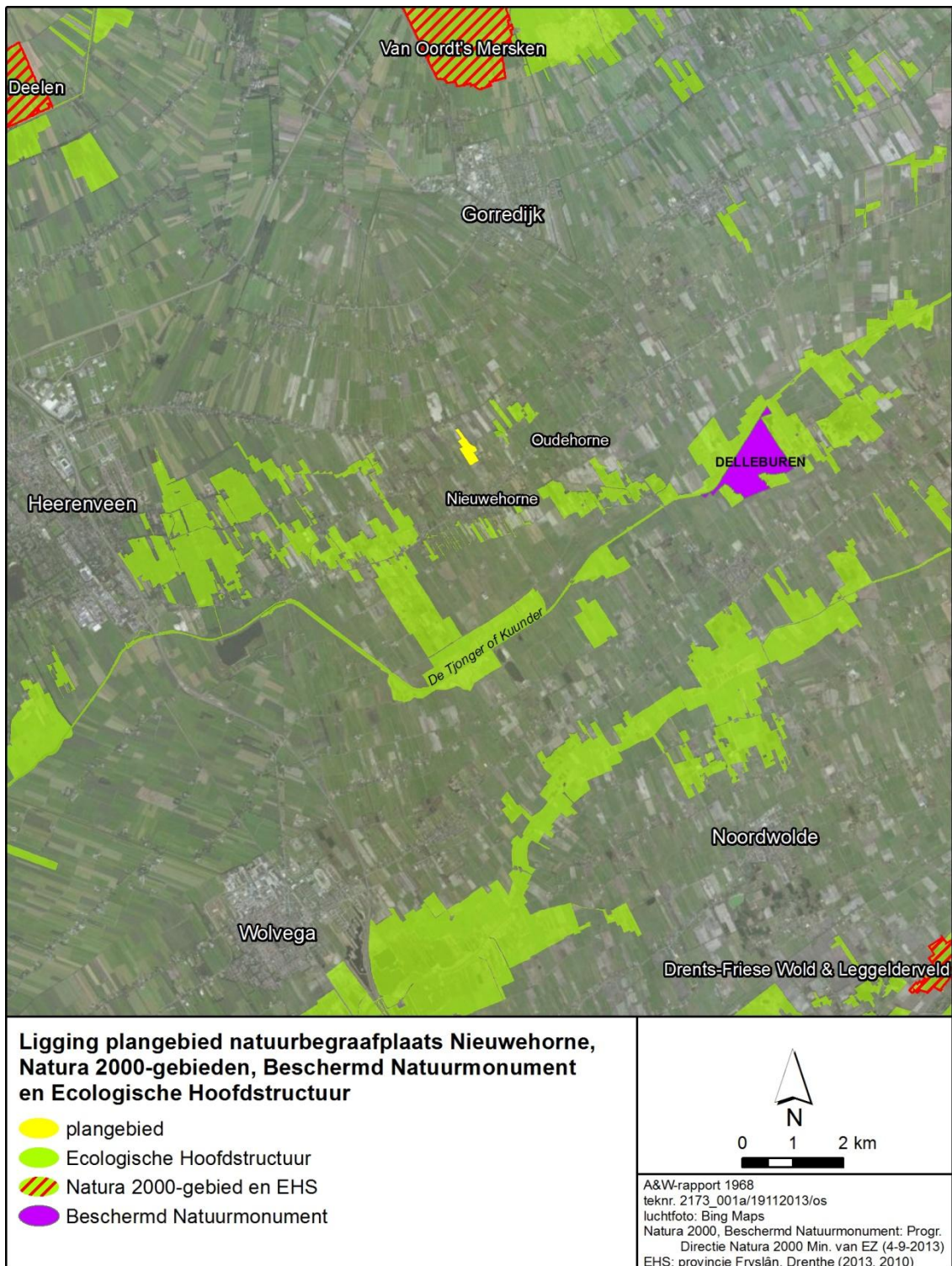
Het plangebied maakt geen onderdeel uit van de (Provinciale) Ecologische Hoofdstructuur (PEHS) (www.fryslan.nl). Het dichtstbijzijnde EHS-gebied betreffen enkele bospercelen op ongeveer 500 m afstand, ten noordoosten van het plangebied (zie figuur 3.1).

Ten noorden en zuiden van Nieuwehorne lopen twee droge ecologische verbindingzones (EVZ). Ten zuiden van Nieuwehorne loopt tevens een natte EVZ over de Tjonger. De EVZ's verbinden een deel van de in figuur 3 weergegeven natuurgebieden.

Gezien deze relatief grote afstand tussen de PEHS en het plangebied (500 m), wordt geen ecologische relatie verwacht tussen het plangebied en de PEHS. Om deze reden zijn effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden van PEHS-gebieden niet aan de orde.

3.1.3 *Overige gebiedsbescherming*

Behalve door de hierboven beschreven wet- en regelgeving kunnen gebieden ook via andere regelgeving worden beschermd ten aanzien van natuurwaarden, bijvoorbeeld provinciale verordeningen (ganzenfoerageergebied of weidevogelgebied). Ganzenfoerageergebieden liggen op meer dan 6 km ten noordwesten van het plangebied. Gebieden van 'openheid en rust' liggen op ten minste 1,5 km van het plangebied. Door de relatief grote afstand tot deze gebieden, de besloten ligging van het plangebied en het gebruik van het

Figuur 3.1 Ligging plangebied Natuurbegraafplaats Nieuwehorne en Natura 2000-gebieden en Ecologische Hoofdstructuur in de omgeving

tussenliggende gebied zijn deze overige vormen van gebiedsbescherming niet relevant voor onderhavige beoordeling.

3.2 Beschermde soorten

Het plangebied bestaat uit een productiebosje met sloten, gelegen ten midden van agrarisch gebied. Het gebied vormt hiermee geschikt leefgebied voor enkele wettelijk beschermde soorten. Hieronder is per soortgroep besproken welke wettelijk beschermde soorten in de (ruime) omgeving van het plangebied voorkomen en welke daarvan (mogelijk) van het plangebied gebruikmaken en/of door de ingreep kunnen worden beïnvloed.

3.2.1 Planten

Het plangebied bestaat grotendeels uit robiniabos en jonge Zachte berken en Zomereiken. De ondergroei wordt gevormd door ruigtekruiden als Grote brandnetel en Pitrus maar ook diverse varens als Adelaarsvaren, Eikvaren en Stekelvaren. Langs de 8^E wijk en in het meest noordelijke bosje groeit de licht beschermde Koningsvaren. In de sloot langs de westelijke grens van het plangebied groeit plaatselijk Krabbenscheer. In de ruime omgeving van het plangebied zijn waarnemingen bekend van de middelzwaar beschermde Kleine zonnedaauw (Tolheksbos), Ronde zonnedaauw (Schuregaasterveld) en Tongvaren (Bontebok) (waarneming.nl). Tijdens het veldbezoek is Tongvaren niet aangetroffen. Gezien het voedselrijke karakter van het plangebied worden Kleine en Ronde zonnedaauw hier niet verwacht. Op basis van de verspreidingsgegevens en gezien het huidige gebruik en het voedselrijke karakter van het plangebied worden hier tevens geen andere wettelijk beschermde plantensoorten verwacht.

3.2.2 Ongewervelde diersoorten

In de ruime omgeving van het plangebied komen verscheidene wettelijk beschermde libellen- en vlindersoorten voor, zoals Groene glazenmaker, Noordse winterjuffer, Gevlekte witsnuitlibel en Heideblauwtje (Bos *et al.* 2006, Bouwman *et al.* 2008). Deze soorten stellen zeer specifieke eisen aan hun leefgebied en komen daardoor vrijwel alleen voor in natuurgebieden in de omgeving. In de sloot ten westen van het plangebied groeit Krabbenscheer. Groene glazenmaker is voor de voortplanting afhankelijk van een dichte vegetatie van Krabbenscheer. Dergelijke situaties zijn hier niet aanwezig waardoor deze soort hier niet wordt verwacht.

De kernpopulatie van deze soort bevindt zich in de Wieden-Weerribben en het Kuinderbos. De Noordse winterjuffer is in de omgeving van het plangebied aangetroffen (o.a. Bontebok en Hoornsterzwaag) en overwintert onder andere in halfopen (moeras)bossen (waarneming.nl, libellennet.nl). Het plangebied ligt op de rand van het Nederlandse verspreidingsgebied (www.libellennet.nl). Het plangebied en de ondergroei van Pitrus is geschikt als overwinteringsgebied van Noordse winterjuffer. Buiten de overwinteringsperiode wordt de soort niet binnen het plangebied verwacht.

Gezien de verspreidingsgegevens en het ontbreken van belangrijke ecologische randvoorwaarden, worden in het plangebied geen overige wettelijk beschermde ongewervelde dieren verwacht (De Bruyne 2004, Kalkman 2004, Peeters *et al.* 2004, Timmermans *et al.* 2004, Koese *et al.* 2008).

3.2.3 Vissen

In de omgeving van het plangebied zijn de middelzwaar beschermde Kleine modderkruiper en de zwaar beschermde Bittervoorn en Grote modderkruiper aangetroffen (Melis 2012a). In 2009 is het gebied tussen het plangebied en de Schoterlandseweg geïnterpreteerd op de aanwezigheid van wettelijk beschermd vissoorten. Deze zijn toen niet aangetroffen (De Vries 2010). Het oppervlaktewater binnen het plangebied is ongeschikt voor deze soorten. Redenen hiervoor zijn de schaduwwerking van het bosje en de grote hoeveelheid afgevallen blad in de sloot. De sloten aan de westelijke rand van het plangebied vormen wel geschikt leefgebied voor deze drie soorten. Deze watergangen staan niet in verbinding met de sloten die in 2009 zijn onderzocht. Om deze reden kan de aanwezigheid van Kleine modderkruiper, Grote modderkruiper en Bittervoorn in de sloten langs de westrand van het plangebied niet op voorhand worden uitgesloten.

3.2.4 Amfibieën

In de omgeving van het plangebied zijn waarnemingen bekend van de zwaar beschermde Heikikker en Poelkikker en enkele licht beschermde amfibieënsoorten, zoals Bruine kikker, Gewone pad en Kleine watersalamander (Van Delft *et al.* 2012).

Heikikker

In de omgeving van het plangebied is de zwaar beschermde Heikikker aangetroffen (Van Delft *et al.* 2012). De soort komt voor in veenweidegebieden, in de verlandingszone van grotere wateren, in natte heidegebieden en in (Elzen)broekbossen (Nöllert & Nöllert 2001). De verspreiding komt vaak overeen met plaatsen waar veenvorming optreedt (Bergmans & Zuiderwijk 1986). Door de afwezigheid van dergelijke ecologische randvoorwaarden, wordt Heikikker niet binnen het plangebied verwacht.

Poelkikker

De waarnemingen van Poelkikker betreffen waarnemingen uit natuurgebieden als Katlijkerschar en Kiekenberg & Tolheksbos, maar ook ter hoogte van Schurega en Hoornsterzwaag. De Poelkikker heeft een duidelijke voorkeur voor de landschapstypen heide en hoogveen, hoewel de soort ook in halfnatuurlijke graslanden, agrarisch gebied, laagveen en zelfs stad, dorp en ruderaal terrein voorkomt (Creemers & Van Delft 2009). Met name de sloot aan de westzijde van het plangebied vormt geschikt leefgebied voor Poelkikker. In 2009 is het gebied ten zuiden van het plangebied onderzocht op de aanwezigheid van Poelkikker. Deze is toen niet in het onderzochte gebied aangetroffen (De Vries 2010). Gezien de verspreidingsgegevens en de aanwezigheid van geschikt leefgebied, kan niet op voorhand worden uitgesloten dat deze soort in het plangebied voorkomt. Het betreft hierbij mogelijk voortplantingswater langs de westzijde van het plangebied en foerageer- en overwinteringsgebied in het overige deel van het plangebied.

Licht beschermde amfibieënsoorten

Het is aannemelijk dat enkele van de in de omgeving waargenomen lichtbeschermde amfibieënsoorten als Bruine kikker, Gewone pad en Kleine watersalamander aanwezig zijn in het plangebied. Met name de sloten rondom het plangebied zijn geschikt als voortplantingsgebied. Het plangebied zelf vormt geschikt foerageer- en overwinteringsgebied.

3.2.5 Reptielen

Uit verspreidingsgegevens van reptielen blijkt dat in de omgeving van het plangebied vier beschermde reptielensoorten voorkomen (Van Delft *et al.* 2012). Het betreft de middelzwaar beschermde Levendbarende hagedis en de zwaar beschermde Ringslang, Adder en Hazelworm. In het terrein Eilerwijsreed nabij Oudehorne zijn in 2012 Ringslang en Hazelworm aangetroffen (Heikoop 2013). Deze waarnemingen bevinden zich op ongeveer 1 km ten noordoosten van het plangebied. Het plangebied biedt geschikt leefgebied voor zowel Ringslang als Hazelworm. Voor Ringslang is met name het zuidelijke deel van het plangebied geschikt. Dit betreft het robiniabos met een ondergroei van Pitrus. Net ten zuiden van het eikenbosje is een potentiële broedhoop aanwezig, bestaande uit schoningsafval. Hazelworm wordt met name verwacht in het drogere eikenbosje aan de noordkant van het plangebied (uitbreidingsgebied). Adder en Levendbarende hagedis worden door het ontbreken van geschikte open plekken en heide niet in het plangebied verwacht.

3.2.6 Vogels

Het plangebied biedt door de aanwezigheid van een gevarieerde begroeiing geschikt broedgebied aan vogelsoorten als Tjiftjaf, Fitis, Zwartkop, Zanglijster en Gaai. Tijdens het veldbezoek is het plangebied onderzocht op de aanwezigheid van horsten van roofvogels en nesten van Ransuil. Dergelijke horsten en nesten zijn niet aangetroffen. Ook zijn geen kraaiennesten aangetroffen die kunnen dienen als basis voor nesten van bijvoorbeeld Ransuil. Het noordelijk gelegen eiken-berkenbosje biedt echter wel geschikt broedbiotoop van soorten als Sperwer, Havik en Buizerd.

3.2.7 Vleermuizen

Alle in Nederland voorkomende vleermuissoorten zijn zwaar beschermd door de Flora- en faunawet en zijn vermeld in tabel 3 en in Bijlage IV van de Habitatrictlijn. Hierdoor gelden voor deze soorten striktere beoordelingscriteria bij ontheffingsaanvragen dan bij soorten die niet zijn vermeld in Bijlage IV van de Habitatrictlijn. Om deze redenen wordt aan vleermuizen een aparte paragraaf besteed, de overige zoogdiersoorten komen in de volgende paragraaf aan bod.

Er is volgens de verspreidingsgegevens een aantal vleermuissoorten in de omgeving van het plangebied waargenomen (Melis 2012b, www.zoogdieratlas.nl). Deze zijn: Watervleermuis, Gewone grootvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Gewone baardvleermuis, Rosse vleermuis, Gewone dwergvleermuis en Laatvlieger. Voor vleermuizen zijn drie onderdelen van het leefgebied te onderscheiden die van groot belang zijn voor de functionaliteit van het leefgebied. Deze zijn verblijfplaatsen, foerageergebieden en vliegroutes. Hieronder worden deze drie elementen besproken.

Verblijfplaatsen

In Noord-Nederland hebben vleermuizen hun verblijfplaatsen voornamelijk in gebouwen en boomholten. Binnen het plangebied is geen bebouwing aanwezig. Uit het veldonderzoek blijkt dat het plangebied veelal bomen bevat met een doorsnede van minder van 20 cm. Gezien de leeftijd en beperkte dikte van deze bomen worden hierin geen verblijfplaatsen van vleermuizen verwacht. In het meest noordelijke (eiken)bosje stonden tevens enkele wat dikkere bomen (doorsnede 20-30 cm). Deze bomen zijn geïnspecteerd op de aanwezigheid van holten die geschikt kunnen zijn als verblijfplaats van vleermuizen. Dergelijke holten zijn niet aangetroffen

waardoor de aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen binnen het plangebied kan worden uitgesloten.

Foerageergebied

Het plangebied is in principe geschikt als foerageergebied voor enkele van de bovengenoemde vleermuissoorten. Voor Watervleermuis is het gebied minder geschikt, omdat deze soort voornamelijk jaagt boven water(gangen).

Vliegroutes

Bij verplaatsingen tussen verblijfplaatsen en foerageergebied maken vleermuizen om zich te oriënteren meestal gebruik van vaste vliegroutes langs lijnvormige structuren, zoals sloten, kanalen, bomenrijen en huizenblokken. Uit vleermuisonderzoek dat in 2009 is uitgevoerd blijkt dat de 8^e wijk een vliegroute vormt van vleermuizen (De Vries 2010). Binnen en nabij het plangebied worden geen andere vliegroutes verwacht.

3.2.8 Overige zoogdieren

Behalve vleermuizen komen in de omgeving van het plangebied ook andere beschermde zoogdiersoorten voor. Hieronder wordt per beschermingscategorie van de Flora- en faunawet besproken welke soorten dit zijn en of deze door de beoogde herinrichting kunnen worden beïnvloed.

Licht beschermde soorten

De door de Flora- en faunawet licht beschermde zoogdiersoorten zijn algemeen voorkomende soorten, zoals Egel, Vos, Bosmuis, Ree en Bunzing. Deze soorten komen in de ruime omgeving van het plangebied voor (Melis 2012b). Tijdens het veldbezoek zijn sporen van Ree aangetroffen, waaronder een aantal wissels. Aangenomen mag worden dat ook een aantal andere licht beschermde soorten in het plangebied voorkomen.

Middelzwaar beschermde soorten

In de ruime omgeving van het plangebied komen de middelzwaar beschermde Steenmarter en Eekhoorn voor (Melis 2012b). De Eekhoorn komt bij voorkeur voor in bosachtig gebied met naaldbos, maar komt ook voor in loofbos. De bepalende factor is de aanwezigheid van voldoende voedsel. Die voedselsituatie wordt in naaldbos eerder bereikt (20 jaar oud) dan in loofbos (eikenbos moet 40 jaar oud zijn) het geval is (Lange *et al.* 2003). Geschikte bosgebieden in de omgeving zijn het landgoed Oranjewoud, het Katlijker Schar en het natuurgebied Kiekenberg & Tolheksbos. Door de relatief jonge leeftijd van de bomen vormt het plangebied geen geschikt leefgebied voor deze soort. Tijdens het veldbezoek zijn tevens geen nesten of sporen (vraatsporen) van Eekhoorn aangetroffen. Het is daarom onwaarschijnlijk dat deze soort in het plangebied voorkomt.

De Steenmarter heeft zijn verspreidingsgebied de afgelopen tientallen jaren flink uitgebreid en is in de omgeving van het plangebied aangetroffen. De soort verblijft in gebouwen en boomholten. Binnen het plangebied zijn geen gebouwen aanwezig. De bomen binnen het plangebied zijn relatief dun (doorsnede van 10 tot 30cm) en bevatten geen holten die geschikt kunnen zijn als verblijfplaats van Steenmarter. Het is mogelijk dat het plangebied onderdeel uitmaakt van het foerageergebied van deze soort.

Op basis van de verspreidingsgegevens en het ontbreken van geschikt leefgebied, worden geen andere middelzwaar beschermde zoogdiersoorten binnen het plangebied verwacht.

Zwaar beschermde soorten

Uit verspreidingsgegevens van zoogdieren blijkt dat in de ruime omgeving van het plangebied de zwaar beschermde Das, Boommarter en Waterspitsmuis voorkomen (Melis 2012b).

Das

De Tjongervallei is van oudsher één van de gebieden die een optimaal leefgebied vormen voor de Das (Werkgroep Dassen Friesland 1989). In 2009 is bij een groot verspreidingsonderzoek in opdracht van de provincie en Staatsbosbeheer een aantal dassenburchten aangetroffen in de omgeving van het plangebied (gegevens Provinsje Fryslân). Binnen het plangebied is een hoofdburcht van Das aanwezig (zie ook figuur 4.1) en vormt hiermee een netwerk met de dassenburchten in de omgeving. Uit het veldonderzoek blijkt, dat in het plangebied tevens twee bijburchten aanwezig zijn (zie figuur 4.1 voor de locaties). De noordelijke bijburcht heeft drie pijpen, de zuidelijke bijburcht heeft twee pijpen. Bijburchten kenmerken zich vaak door een tijdelijk gebruik in het jaar, bijvoorbeeld als schuilgelegenheid bij verstoring van de hoofdburcht, het gebruik door mannetjes die tijdens de kraamperiode tijdelijk worden verjaagd uit de hoofdburcht en door sub-adulte dieren die uit de hoofdburcht zijn verstoten.

Dassen gebruiken vaste routes van en naar de bijburchten en het foerageergebied. Deze worden 'wissels' genoemd. In figuur 4.1 zijn tevens de meest zichtbare wissels weergegeven. De soort foerageert zowel binnen het bosje als in de omgeving. In de paardenwei aan de oostkant van het plangebied en in de weide met geiten aan de westkant kan de soort jaarrond foerageren op regenwormen. Binnen het plangebied werden resten aangetroffen van maïskolven die met name begin augustus en in het najaar dienen als voedselvoorziening. Verspreid door het plangebied zijn latrines aangetroffen. Deze worden gebruikt om het territorium af te bakenen met geursporen (zie ook figuur 4.1).

Boommarter

De Boommarter gebruikt met name boomholten als verblijfplaats en is bovendien gebaat bij voldoende rust. Net als voor Steenmarter geldt, dat de bomen te dun zijn om holten te bevatten die kunnen dienen als verblijfplaats van deze soort. Het gebied dient mogelijk wel als onderdeel van het foerageergebied.

Waterspitsmuis

De Waterspitsmuis is een soort die voorkomt langs natte oevers met een sterk ontwikkelde kruidlaag (Lange *et al.* 2003). Een dergelijk biotoop is niet aanwezig binnen het bosgebied en in de sloten rondom het plangebied. Deze soort wordt dan ook niet in het plangebied verwacht.

3.3 Samenvatting relevante natuurwaarden

Op basis van dit hoofdstuk wordt in tabel 3.1 op een rij gezet welke wettelijk beschermde natuurwaarden in de (ruime) omgeving van het plangebied en/of (mogelijk) in het plangebied voorkomen. Daarnaast wordt aangegeven of de betreffende natuurwaarden kunnen worden beïnvloed door de uitvoering van de beoogde plannen en daardoor relevant zijn voor het vervolg van de onderhavige beoordeling. Voor deze natuurwaarden (gebieden en soorten) wordt in het volgende hoofdstuk bepaald welke effecten zij (kunnen) ondervinden en wordt beoordeeld hoe dit zich verhoudt tot de ecologische wet- en regelgeving. De overige natuurwaarden komen (naar verwachting) niet voor in het plangebied en/of ondervinden geen negatieve invloed van de beoogde ingreep. Op deze natuurwaarden wordt in de rapportage niet meer teruggekomen.

Tabel 3-1 - Overzicht van wettelijk beschermde natuurwaarden in en rond het plangebied. Van de natuurwaarden wordt aangegeven of zij aanwezig zijn in de (ruime) omgeving en/of in het plangebied, de status volgens de Rode Lijst, de relevante wet- en regelgeving en of de betreffende natuurwaarde relevant is voor onderhavige beoordeling. Aanwezigheid: + = aanwezig, - = afwezig, (+) = mogelijk aanwezig, maar niet vastgesteld, w = waarschijnlijk aanwezig, (f) = mogelijk foeragerend, f = foeragerend, v = vliegroute. Categorieën van de Rode Lijst: gevoelig (GE), kwetsbaar (KW), bedreigd (BE) en ernstig bedreigd (EB), +/- = afhankelijk van de soort. Beschermingsregime: Nb-wet = Natuurbeschermingswet 1998, Ffw = Flora- en faunawet, waarbij 1 = licht beschermd, 2 = middelzwaar beschermd en 3 = zwaar beschermd.

Natuurwaarde	Afstand tot plangebied			Beschermingsregime	Relevant voor onderhavige beoordeling
Beschermde gebieden					
Natura 2000-gebieden	± 7 km			Nb-wet	Ja
Beschermde Natuurmonumenten (P)EHS	± 5 km			Nb-wet	Nee
	± 500 m			SVIR	Nee
Overige beschermde gebieden	-			o.a. Streekplan	Nee
	Aanwezig in omgeving	Aanwezig in plangebied	Rode Lijst-status		
Beschermde soorten					
Koningsvaren	+	+	-	Ffw 1	Ja
Kleine zonnedauw	+	-	KW	Ffw 2	Nee
Ronde zonnedauw	+	-	KW	Ffw 2	Nee
Tongvaren	+	-	-	Ffw 2	Nee
Groene glazenmaker	+	-	BE	Ffw 3	Nee
Gevlekte witsnuitlibel	+	-	BE	Ffw 3	Nee
Noordse winterjuffer	+	(+)	EB	Ffw 3	Ja
Heideblauwtje	+	-	GE	Ffw 3	Nee
Kleine modderkruiper	+	(+)	-	Ffw 2	Ja
Grote modderkruiper	+	(+)	KW	Ffw 3	Ja
Bittervoorn	+	(+)	KW	Ffw 3	Ja
Heikikker	+	-	-	Ffw 3	Nee
Poelkikker	+	-	-	Ffw 3	Nee
Licht beschermde					
amfibieënsoorten (§ 3.2.4)	+	(+)	-	Ffw 1	Ja
Levendbarende hagedis	+	-	GE	Ffw 2	Nee
Hazelworm	+	(+)	-	Ffw 3	Ja
Ringslang	+	(+)	KW	Ffw 3	Ja
Adder	+	-	KW	Ffw 3	Nee
Vogels	+	+	+/-	Ffw	Ja
Vleermuizen	+	v (f)	+/-	Ffw 3	Ja
Licht beschermde					
zoogdierensoorten (§ 3.2.8)	+	+	+/-	Ffw 1	Ja
Steenmarter	+	(f)	-	Ffw 2	Ja
Eekhoorn	+	-	-	Ffw 2	Nee
Waterspitsmuis	+	-	KW	Ffw 3	Nee
Boommarter	+	(f)	KW	Ffw 3	Ja
Das	+	+	-	Ffw 3	Ja

4 Effectbepaling en beoordeling

Op basis van het overzicht van de beschermde natuurwaarden (hoofdstuk 3), worden in dit hoofdstuk de wettelijk beschermde gebieden en soorten besproken die mogelijk negatieve effecten kunnen ondervinden. Wettelijk beschermde natuurwaarden die in dit hoofdstuk niet worden genoemd, komen hoogstwaarschijnlijk niet voor in het plangebied en/of ondervinden geen negatieve effecten van de beoogde ingreep.

Bij de herinrichting wordt het gebied gereed gemaakt om te functioneren als natuurbegraafplaats. Onderwerp van onderzoek is of en in hoeverre daardoor habitatverlies voor soorten optreedt. Tevens kunnen de werkzaamheden voor de realisatie van de begraafplaats en het nieuwe gebruik van het plangebied leiden tot een verlies van kwaliteit van het beschikbare biotoop voor soorten met een beschermde status. Factoren die daarbij onder andere een rol kunnen spelen, zijn:

- Aantasting of verlies van leefgebied
- Verstoring tijdens de aanleg
- Verstoring door het nieuwe gebruik

4.1 Beschermde gebieden

4.1.1 *Natuurbeschermingswet: Voortoets*

De eerste stap om te bepalen hoe een plan zich verhoudt tot de Natuurbeschermingswet 1998 is de Voortoets (zie bijlage 1, § 1.1). Hierin wordt bepaald of er een kans is op een (significant) negatief effect op de instandhoudingsdoelstellingen als gevolg van de beoogde ingreep. De dichtstbijzijnde gebieden die worden beschermd volgens de Natuurbeschermingswet liggen op 5 tot 13 km afstand van het plangebied.

Gezien de relatief grote afstand tot het plangebied, het gebruik van het tussenliggende gebied en de aard en omvang van de beoogde plannen, is het uitgesloten dat negatieve effecten optreden op de door de Natuurbeschermingswet beschermde gebieden en de aangewezen natuurwaarden daarvan. Om deze reden is de conclusie van de Voortoets, dat er geen sprake is van een kans op (significant) negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van het Beschermde Natuurmonument 'Delleburen' en de Natura 2000-gebieden 'Deelen', 'Van Oordt's Mersken' en 'Drents Friese Wold'. Hieruit volgt dat voor de uitvoering van de plannen geen vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet nodig is en dat er geen noodzaak is voor aanvullend onderzoek naar mogelijke effecten op voornoemde gebieden en de aangewezen natuurwaarden.

4.2 Beschermde soorten

4.2.1 *Licht beschermde amfibieën- zoogdieren en plantensoorten*

Door de herinrichting van het plangebied gaat mogelijk tijdelijk een deel van het leefgebied voor enkele licht beschermde amfibieën- en zoogdiersoorten verloren en worden standplaatsen van planten aangetast. Na voltooiing van de werkzaamheden kan het plangebied functioneren als leefgebied voor de betreffende soorten. Bovendien is de omgeving van het plangebied

voldoende alternatief leefgebied voor de betreffende soorten aanwezig. Bij projecten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling geldt voor licht beschermde soorten een vrijstelling van enkele verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet. Om deze redenen veroorzaken de plannen geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van licht beschermde amfibieën, zoogdieren en planten.

4.2.2 Noordse winterjuffer

In Hoofdstuk 3 is beschreven dat het mogelijk is dat Noordse winterjuffers gebruik maken van het plangebied. Het gaat hier waarschijnlijk om zwervende exemplaren. Het plangebied heeft voor de soort geen betekenis als voortplantingsplaats. Waar zwervende en overwinterende Noordse winterjuffer terecht komen is in grote mate afhankelijk van de heersende windrichting en het toeval. Om deze reden is het nattere gedeelte van het plangebied dat mogelijk fungeert als foerageer- en/of overwinteringsgebied niet aan te merken als vaste rust- of verblijfplaats. Bovendien ligt het plangebied aan de rand van het Nederlandse verspreidingsgebied van deze soort.

Onder invloed van de aanpassingen aan de waterhuishouding is het mogelijk dat het plangebied ongeschikt raakt als overwinteringslocatie van deze soort. De effecten van deze ingreep zullen geleidelijk zijn. Noordse winterjuffers zullen zich in de nieuwe situatie niet meer vestigen in het plangebied maar in alternatief overwinteringsgebied in de omgeving. Alternatief overwinteringsgebied is ruim voldoende aanwezig in omliggende natuurgebieden en in ruigten, bosschages en rietlanden in de omgeving. Daarom is het onwaarschijnlijk dat de functionaliteit van voortplantingsplaatsen van Noordse winterjuffer wordt aangetast. De realisatie van de natuurbegraafplaats veroorzaakt geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van Noordse winterjuffer.

4.2.3 Kleine modderkruiper, Grote modderkruiper en Bittervoorn

In hoofdstuk 3 is geconstateerd dat de sloten aan de westkant van het plangebied geschikt zijn voor Kleine modderkruiper, Grote modderkruiper en Bittervoorn en dat de aanwezigheid van deze soorten niet op voorhand kan worden uitgesloten. Het uitgangspunt is om de betreffende sloten in de bestaande vorm in te passen en te verbinden met de nieuw aan te leggen sloten en poelen binnen het plangebied. Indien hierbij aanpassingen plaatsvinden aan de oevers of de waterkwaliteit en kwantiteit binnen de betreffende sloten wordt beïnvloed, kunnen effecten optreden op Kleine modderkruiper, Grote modderkruiper en Bittervoorn. In dat geval dient nader onderzoek plaats te vinden om te bepalen of in deze sloten wettelijk beschermde vissoorten aanwezig zijn.

4.2.4 Poelkikker

Het is momenteel niet uit te sluiten dat de sloten ten westen van het plangebied dienst doen als voortplantingsgebied van de zwaar beschermde Poelkikker. Het uitgangspunt is om deze sloten in de bestaande vorm in te passen en te verbinden met de nieuw aan te leggen sloten en poelen binnen het plangebied. Indien geen werkzaamheden plaatsvinden aan deze sloten, zullen deze naar verwachting geschikt blijven als voortplantingsplaats van Poelkikker. Indien hier wel werkzaamheden plaatsvinden, dient rekening te worden gehouden met de functie van de sloten als voortplantingslocatie van Poelkikker. Conform de Soortenstandaard Poelkikker (Dienst Regelingen 2012) is de voortplantingsplaats in gebruik van ongeveer half maart tot half september. In deze periode wordt er gepaard, worden eieren afgezet, komen de eieren uit en verlaten de juveniele dieren het water. In de wintertijd (half oktober tot half maart, afhankelijk

van de weersomstandigheden) verblijven Poelkikkers op het land, waarbij ze zich ingraven of (muizen)holen gebruiken om te overwinteren.

Het is thans onduidelijk of deze soort in het plangebied aanwezig is. Indien eventuele werkzaamheden aan de watergangen langs de westzijde van het plangebied worden uitgevoerd buiten de voortplantingsperiode, veroorzaken de plannen geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van Poelkikker. De soort foerageert en overwintert in de omgeving van het voortplantingsgebied. Tijdens de overwinteringsperiode is de Poelkikker weinig mobiel en kan door de ingrepen in de bodem (rooien van bomen, vergraven van de grond) worden verstoord.

Indien het niet mogelijk is om de werkzaamheden in de sloten buiten de voortplantingstijd, en de ingrepen in de bodem buiten de overwinteringsperiode te voeren, dient nader onderzoek plaats te vinden naar de aanwezigheid van Poelkikker binnen het plangebied. Dit kan enerzijds door te luisteren naar baltsende/roepende mannetjes in de periode mei/juni. Anderzijds kan worden gekozen om het Poelkikkeronderzoek te combineren met het visonderzoek waarbij volwassen dieren worden gevangen met behulp van een schepnet in de periode half april tot eind september. Indien Poelkikker aanwezig blijkt te zijn, dient in dat geval een ontheffing te worden aangevraagd voor het (tijdelijk) verstoren van de soort. Indien de soort niet aanwezig blijkt, kunnen de werkzaamheden worden uitgevoerd zonder dat maatregelen ten aanzien van Poelkikker zijn vereist.

4.2.5 Ringslang en Hazelworm

In hoofdstuk 3 is geconcludeerd dat momenteel niet kan worden uitgesloten dat Ringslang en Hazelworm in het plangebied voorkomen. Ringslang is een soort van natte gebieden en foerageert onder andere op amfibieën en vissen. Aan de noordoostzijde van het plangebied is een broeihoop aanwezig die kan dienen als voortplantingslocatie van Ringslang. De plannen omvatten, het creëren van open plekken in het bos en de verbreding van watergangen met een flauw talud. In het kader van de ontwikkelingen wordt de grondwaterstand niet verlaagd. Bovendien worden poelen aangelegd en oevers natuurvriendelijk ingericht wat een toegevoegde waarde kan hebben voor deze soort. Bij de uitvoering van de werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met de (mogelijke) aanwezigheid van deze soort binnen het plangebied en dient de (mogelijke) broedhoop langs de 8^e wijk te worden behouden. Indien werkzaamheden worden uitgevoerd die mogelijk schadelijk zijn voor Ringslang, dient nader onderzoek plaats te vinden. Dit onderzoek bestaat uit het zoeken naar Ringslang in het voorjaar (april).

In het noordelijk gelegen eikenbosje komt mogelijk Hazelworm voor. De plannen bestaan hier uit het betrekken van dit gebied bij de natuurbegraafplaats. Hiervoor worden naar verwachting paden aangelegd en bomen gekapt. Deze activiteiten kunnen van invloed zijn op het mogelijk aanwezige leefgebied van Hazelworm. Om deze reden dient ten aanzien van Hazelworm nader onderzoek te worden uitgevoerd om te bepalen of deze soort hier aanwezig is. Dit kan met behulp van zogenoemde 'plaatjes' in de periode half mei tot en met juni. De Hazelwormen verschuilen zich graag onder deze platen, waardoor deze te inventariseren zijn.

4.2.6 Vogels

Bij werkzaamheden moet volgens de Flora- en faunawet rekening worden gehouden met het broedseizoen van vogels. De Flora- en faunawet kent geen standaardperiode voor het broedseizoen. Het gaat erom of er een broedgeval is dat verstoord kan worden. Verstoring van

broedgevallen is niet toegestaan vanuit de Flora- en faunawet en hiervoor wordt in principe ook geen ontheffing verleend.

Er zijn verschillende mogelijkheden om conflicten te voorkomen. Werkzaamheden buiten het broedseizoen uitvoeren is een afdoende optie. Een alternatief is om verstorende werkzaamheden voor aanvang van het broedseizoen te beginnen, zodat broedpogingen in het werkgebied achterwege blijven. Mochten er toch vogels tot broeden komen en worden verstoord door de werkzaamheden, dan is er een conflict met de Flora- en faunawet, en moeten de werkzaamheden gestaakt worden tot na de broedperiode. Dit kan worden voorkomen door geen geschikte plaatsen voor nesten te laten ontstaan tijdens de werkzaamheden, door bijvoorbeeld kap- en snoeihout niet dagenlang te laten liggen.

Jaarrond beschermde nestplaatsen

Buiten het broedseizoen vallen de meeste nestplaatsen niet onder de bescherming van de Flora- en faunawet. Maar een aantal vogelsoorten maakt gedurende het gehele jaar gebruik van de nestplaats of keert jaarlijks terug op dezelfde plaats. Hun nesten en de functionele leefomgeving daarvan worden daarom het gehele jaar beschermd. Vanaf 26 augustus 2009 geldt een aangepaste lijst van jaarrond beschermde vogelnesten, die indicatief is en niet uitputtend. Tijdens het veldbezoek zijn geen nesten aangetroffen van dergelijke soorten. Om deze reden veroorzaken de plannen in de huidige situatie geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van jaarrond beschermde nestplaatsen. Wel vormt met name het noordelijke eiken-berkenbosje geschikt broedgebied voor de soorten Sperwer, Havik en Buizerd. Indien het gebied in de toekomst oude kraaiennesten bevat, kan deze ook geschikt zijn als broedgebied van Ransuil. Om deze redenen dient rekening te worden gehouden met de mogelijkheid dat deze soorten zich binnen het plangebied vestigen. Dit is niet alleen aan de orde tijdens de realisatiefase, maar ook bij het toekomstig gebruik waarbij open zones worden gecreëerd door het kappen van bomen. Indien jaarrond beschermde nestplaatsen in deze bomen aanwezig zijn en in hun functionaliteit worden verstoord, veroorzaakt dit een conflict met de Flora- en faunawet.

Conclusie ten aanzien van vogels

Samenvattend kan worden geconcludeerd, dat de beoogde ontwikkeling geen conflict veroorzaakt ten aanzien van broedvogels en jaarrond beschermde nestplaatsen, mits geen verstoring optreedt van broedende vogels en hun nesten. Bij de uitvoering van toekomstige werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met de mogelijke vestiging van soorten waarvan de nestplaatsen jaarrond zijn beschermd. Indien dergelijke soorten zich in het plangebied vestigen, dienen de werkzaamheden en de inrichting hierop te worden aangepast om een conflict met de Flora- en faunawet te voorkomen.

4.2.7 Vleermuizen

In hoofdstuk 3 werd geconcludeerd dat binnen het plangebiedverwachting geen verblijfplaatsen van vleermuizen worden verwacht. Het plangebied en directe omgeving doen (mogelijk) wel dienst als foerageergebied en vliegroute van enkele vleermuissoorten. De plannen veroorzaken geen wezenlijke invloed op de functie van het plangebied als foerageergebied. Tevens vinden geen aanpassingen plaats die van invloed kan zijn op de functie van de vliegroute langs de 8^e wijk. Om deze redenen veroorzaken de plannen geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van vleermuizen.

4.2.8 Steenmarter en Boomarter

Mogelijk maakt het plangebied deel uit van het foerageergebied van de middelzwaar beschermde Steenmarter en/of zwaar beschermde Boomarter. Binnen het plangebied worden geen verblijfplaatsen van deze soorten verwacht die door de herinrichting kunnen worden verstoord. Door de beoogde herinrichting wordt mogelijk een klein deel van het foerageergebied van beide marterachtigen aangetast. Er is echter voldoende alternatief foerageergebied in de omgeving aanwezig, zodat de functionaliteit van de in de omgeving mogelijk aanwezige verblijfplaatsen van deze soorten gewaarborgd blijft. Om deze redenen veroorzaakt de beoogde herinrichting geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van Steenmarter en Boomarter.

4.2.9 Das

Het plangebied vormt leefgebied van de Das. Binnen het plangebied zijn een hoofdburcht, twee bijburchten en wissels aanwezig. De zaken die nodig zijn om een dassenburcht als voortplantingsplaats of vaste rust- en verblijfplaats te laten functioneren, en daarmee beschermd zijn volgens de Flora- en faunawet, zijn volgens de Soortenstandaard Das (Dienst Regelingen 2012):

- voldoende gebied waarin het hele jaar voedsel gevonden kan worden, zoals (vochtige) graslanden, hoogstamboomgaarden, bossen, hagen en singels en houtwallen (primair voedselgebied)
- voldoende gebied waarin tijdens bepaalde perioden van het jaar voedsel te vinden is, zoals akkers
- voldoende landschapselementen waar ze zich langs kunnen verplaatsen en waar ze dekking kunnen vinden, zoals lijnvormige beplantingen, kleine bosjes en overhoekjes
- voldoende migratieroutes tussen de burchten die gebruikt worden en het primaire foerageergebied (wissels).

Een gebied moet de Das blijvend voorzien in alles wat hij nodig heeft om zich succesvol te kunnen voortplanten of om te kunnen rusten. Dit geldt voor zowel de individuele dieren als voor de hele populatie. De functies die een gebied voor de Das heeft, moeten behouden blijven. Er is sprake van aantasting van de functionaliteit van een voortplantingsplaats of van een vaste rust- of verblijfplaats als er binnen de populatie onvoldoende alternatieve plekken zijn voor het behouden van voortplantingsplaatsen, vaste rust- en verblijfplaatsen en essentiële onderdelen van het leefgebied.

Hieronder wordt per onderdeel van de beoogde inpassing aangegeven welke effecten op de Das (mogelijk) optreden. Vervolgens is voor de (cumulerende) effecten bepaald of deze een conflict veroorzaken met de Flora- en faunawet.

Realisatie ceremoniële ruimte en gebruik

Ten behoeve van de realisatie van de ceremoniële ruimte wordt grond vergraven en wordt gebied omgevormd tot bebouwing. Bij de ruimtelijke inpassing moeten negatieve effecten op de functionaliteit van de binnen het plangebied aanwezige (bij)burchten worden voorkomen. Hierbij dient rekening te worden gehouden met de afstand tot de (bij)burchten, het behouden van voldoende beschutting rondom de burchten en de locaties van de wissels. Door een zorgvuldige inpassing van de plannen kunnen negatieve effecten op de functionaliteit van de (bij)burchten worden voorkomen, waarmee een conflict met de Flora- en faunawet wordt vermeden. Een ter zake kundige kan worden betrokken bij de ontwikkeling van de ruimtelijke inpassing en moet beoordelen of de functionaliteit van het de burchten de plannen en de uitvoering ervan behouden blijft.

Aanpassing watergangen

Om het gebied geschikt te maken als begraafplaats wordt de slotenstructuur fijnmaziger gemaakt en wordt een aantal poelen gegraven. Er vinden geen (relevante) aanpassingen plaats aan het grondwaterpeil.

Waar de aanwezige wissels de nieuwe watergangen en/of poelen doorkruisen raken de wissels hierdoor ongeschikt voor de Das (zie figuur 4.1). Naar verwachting past de Das de wissels aan naar de nieuwe situatie en blijft het foerageergebied in de omgeving toegankelijk.

Aanleggen padenstructuur

Binnen het plangebied wordt een aantal paden aangelegd. Deze zijn tevens toegankelijk voor de Das en kunnen op termijn onderdeel gaan vormen van de wissels. Bij zowel de aanleg als het gebruik van de paden dient echter rekening te worden gehouden met de (bij)burchten die binnen het plangebied aanwezig zijn. Bij het vergraven van de bodem rekening te worden gehouden een gebied rondom de pijpen van de burchten in verband met ondergrondse kamers die zich op enige afstand kunnen bevinden van de pijpuitgang. Dassen zijn daarnaast gevoelig voor verstoring onder invloed van geluid, trillingen en geuren (Dienst Regelingen 2012). Dassen zijn schemer- en nachttactief. Het menselijke gebruik zal overdag plaatsvinden. Onder invloed van geluid en geuren kunnen Dassen echter wel op een later ogenblik de burcht verlaten om te gaan foerageren. Hierdoor neemt de beschikbare tijd om te foerageren en voor sociale interactie af. Om deze redenen dient bij de aanleg van de paden voldoende afstand te worden gehouden tot de (bij)burchten om een conflict met de Flora- en faunawet te vermijden.

Aanleg en gebruik parkeervoorziening

Binnen het plangebied is een parkeervoorziening voorzien. De locatie hiervan dient nader te worden bepaald. De parkeerplaatsen zullen enkel overdag in gebruik zijn. Bij de inpassing dient rekening te worden gehouden met de locaties van de (bij)burchten en wissels. Ten aanzien van de wissels kan worden gesteld dat binnen het plangebied voldoende alternatieve routes in de omgeving beschikbaar zijn waardoor het foerageergebied toegankelijk blijft. Indien de aanleg en het gebruik van de parkeervoorziening geen negatieve effecten veroorzaken op de functionaliteit van de (bij)burchten, veroorzaakt deze ontwikkeling geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van Das.

Openkappen begraafzones en gebruik als begraafplaats

In de gebruiksfase worden de bomen in fases gekapt waardoor een open zone beschikbaar komt om als begraafplaats te kunnen gebruiken. Vervolgens worden hier inlandse bomen en struiken geplant. Omdat deze activiteiten gezoneerd in ruimte en tijd plaatsvinden, blijft het plangebied beschutting bieden aan Das. Indien te dicht bij de (bij)burchten wordt gekapt, kan dit echter wel van invloed zijn op de functionaliteit van deze verblijfplaatsen. Om deze reden dient de aanwezigheid van voldoende beschutting te worden gewaarborgd rondom de toegangspijpen. In de gebruiksfase dienen bezoekers zich te beperken tot de aanwezige paden (met uitzondering natuurlijk naar de precieze begraaflocaties) en zijn honden niet toegestaan op het terrein. Indien niet aan deze voorwaarden kan worden voldaan, veroorzaken de plannen (mogelijk) een conflict met de Flora- en faunawet en dient een ontheffing te worden aangevraagd.

Gebruik kunstlicht

Dassen zijn nachttactieve dieren die gebaat zijn aan een bepaalde mate van duisternis. Het (tijdelijk) plaatsen van kunstlicht kan een negatief effect hebben op de kwaliteit van het leefgebied van de Das (Soortenstandaard 2012). Dit geldt in zowel de realisatie- als gebruiksfase en omdat Dassen geen winterslaap houden, kunnen effecten jaarrond optreden.

Om deze reden dient bij het gebruik of plaatsen van kunstlichtbronnen rekening te worden gehouden met de functies van het omliggende gebied voor Das.

Uitvoering werkzaamheden

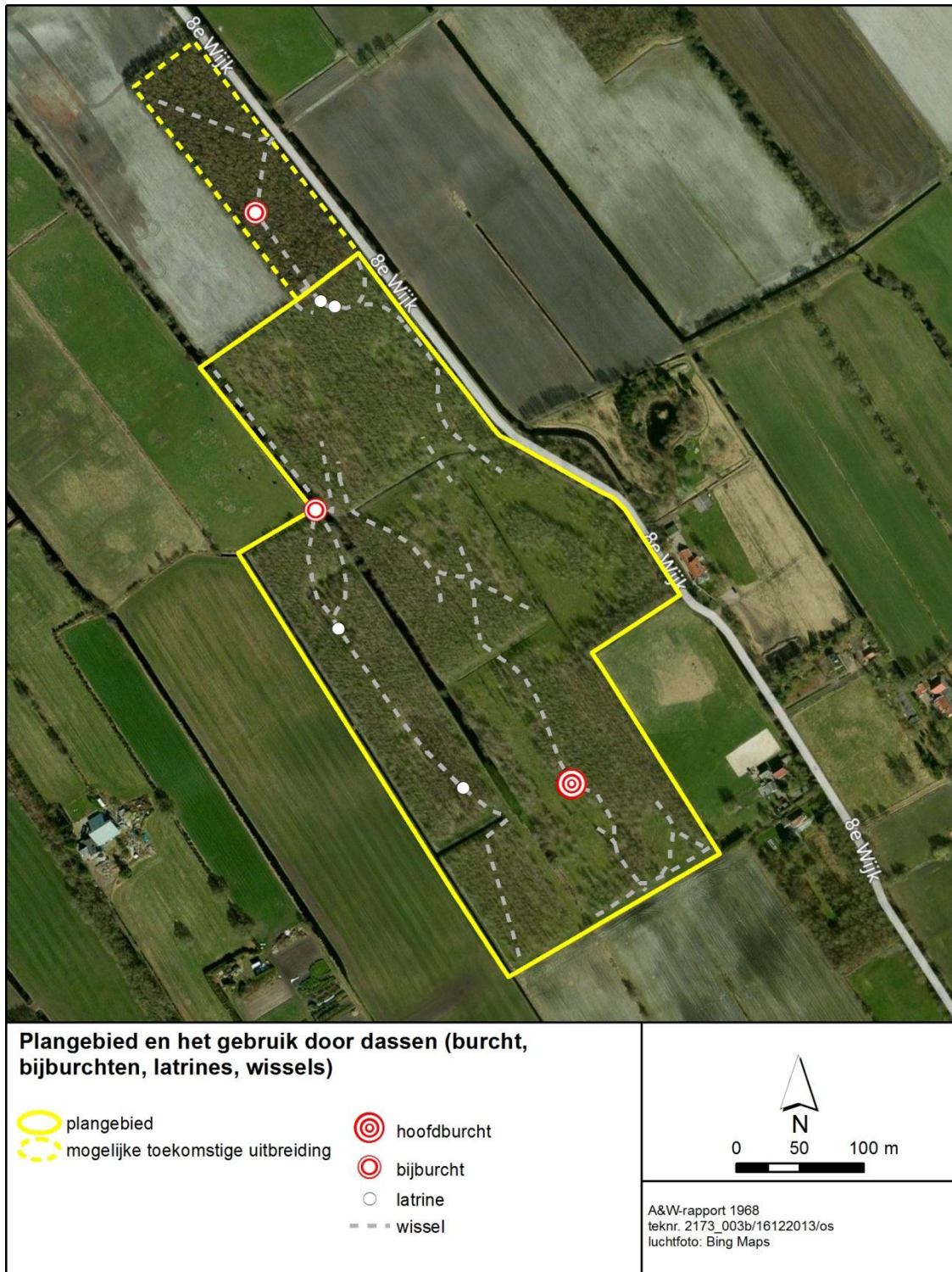
De Das is gevoelig voor geluid, trilling en licht en kan tevens worden verstoord door aantasting van het leefgebied. Dit betreft zowel de burcht(en) als het foerageergebied en de wissels daar naartoe. Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met de functies die het plangebied heeft voor de Das. Verstoring tijdens de actieve periode wordt vermeden door geen activiteiten uit te voeren tussen zonsondergang (en na 19.00 uur als de zonsondergang later is) en zonsopkomst. Daarnaast dienen de werkzaamheden te worden uitgevoerd onder begeleiding van een deskundige op het gebied van Dassen en dienen waarschijnlijk zones te worden gevrijwaard van werkzaamheden. Indien aan deze voorwaarden wordt voldaan, is het mogelijk de werkzaamheden uit te voeren zonder dat deze een conflict veroorzaken met de Flora- en faunawet.

Aansluiting natuurbegraafplaats op wandelpadennetwerk

Er zijn plannen om de paden binnen de natuurbegraafplaats aan te sluiten op het gemeentelijke wandelpadennetwerk. Hierdoor zal het aantal mensen dat gebruikmaakt van het terrein toenemen. Conform de voorwaarden in paragraaf 'Openkappen begraafzones en gebruik natuurbegraafplaats' dienen wandelaars zich te beperken tot de paden en zijn geen honden toegestaan. Gezien het ontbreken van toezicht kan worden verwacht dat het plangebied alsnog wordt gebruikt om de hond (al dan niet aangelijnd) uit te laten. Dassen zijn erg gevoelig voor de geur van honden en ongelijnde honden kunnen vanuit hun jachtinstinct dassenburchten beschadigen door deze uit te graven. Deze verstoring kan een conflict veroorzaken met de Flora- en faunawet. Nadere maatregelen om honden buiten te houden (bijvoorbeeld roosters) hebben echter ook effecten op de mogelijkheden voor Dassen om zich van en naar het foerageergebied te begeven en zijn daarom niet wenselijk.

Conclusie

Middels een zorgvuldige inpassing van de ontwikkelingen, kunnen conflicten met de Flora- en faunawet worden vermeden. Een ter zake kundige moet beoordelen of deze inpassing en de uitvoering van de werkzaamheden aan de gestelde voorwaarden voldoen. Indien niet kan worden voldaan aan deze voorwaarden, dient een ontheffing te worden aangevraagd voor het verstoren en/of vernietigen van vaste rust- en verblijfplaatsen van deze soort. Omdat bij een zwaar beschermde soort als de Das een alternatievenafweging moet worden gemaakt, kan het verkrijgen van een ontheffing moeilijk zijn.

Figuur 4.1 Gebruik van het plangebied door Das.

4.3 Samenvattende tabel

De effectbepaling en beoordeling die in dit hoofdstuk is beschreven, wordt in tabel 2 samengevat. In de tabel is per relevante natuurwaarde weergegeven of deze negatieve effecten ondervindt en of er een conflict is met de betreffende ecologische wet- en regelgeving. Tevens wordt aangegeven of en welke vervolgstappen noodzakelijk zijn.

Tabel 2. Overzicht van de effectbepaling van de beoogde ingreep op de relevante wettelijk beschermde natuurwaarden en de beoordeling in het kader van de betreffende ecologische wet- en regelgeving. Daarnaast is weergegeven of en welke vervolgstappen noodzakelijk zijn.

Wettelijk beschermde natuurwaarde	Negatieve effecten	Conflict wet- en regelgeving	Vervolgstappen
Beschermde gebieden			
Natura 2000-gebieden	Nee	Nee	Geen
Beschermde Natuurmonumenten	Nee	Nee	Geen
PEHS	Nee	Nee	Geen
Beschermde soorten			
Licht beschermde amfibieën, zoogdieren en planten	Mogelijk	Nee	Geen
Noordse winterjuffer	Nee	Nee	Geen
Kleine modderkruiper, Grote modderkruiper en Bittervoorn	Mogelijk	Mogelijk	Nader onderzoek bij werkzaamheden aan betreffende watergang
Poelkikker	Mogelijk	Mogelijk	Uitvoering volgens voorwaarden of nader onderzoek bij werkzaamheden aan betreffende watergang
Ringslang	Mogelijk	Mogelijk	Indien werkzaamheden worden uitgevoerd die schadelijk kunnen zijn : nader onderzoek, behoud broeihoop
Hazelworm	Mogelijk	Mogelijk	Indien betrekken noordelijke bosje bij natuurbegraafplaats: nader onderzoek
Inheemse broedvogels	Mogelijk	Mogelijk	Uitvoering volgens voorwaarden (§4.2.6)
Jaarrond beschermde nestplaatsen van vogels	Mogelijk	Mogelijk	In toekomst rekening houden met mogelijke vestiging
Vleermuizen	Nee	Nee	Geen
Steenmarter	Nee	Nee	Geen
Boommarter	Nee	Nee	Geen
Das	Ja	Mogelijk	Voorkomen van negatieve effecten op functionaliteit van vaste rus- en verblijfplaatsen of aanvragen ontheffing.

5 Conclusie

In dit hoofdstuk worden de conclusies ten aanzien van relevante beschermde gebieden en soorten uit het vorige hoofdstuk nog eens op een rij gezet en wordt aangegeven hoe de herinrichting zich verhoudt tot de vigerende ecologische wet- en regelgeving.

5.1 Conclusies m.b.t. beschermde gebieden

De beoogde herinrichting veroorzaakt geen conflicten met de ecologische wet- en regelgeving ten aanzien van gebiedsbescherming (Natuurbeschermingswet, Ecologische Hoofdstructuur en overige vormen van gebiedsbescherming ten aanzien van natuurwaarden).

5.2 Conclusies m.b.t. beschermde soorten

In onderstaande situaties dient nader onderzoek plaats ten aanzien van de aanwezigheid van een aantal soorten om te bepalen hoe de realisatie van de natuurbegraafplaats zich verhoudt tot de Flora en faunawet.

- Indien werkzaamheden of aanpassingen plaatsvinden aan de watergangen langs de westelijke begrenzing van het plangebied, dient nader onderzoek plaats te vinden aan de wettelijk beschermde vissoorten Kleine modderkruiper, Grote modderkruiper en Bittervoorn (paragraaf 4.2.3). Ten aanzien van Poelkikker kan worden gewerkt volgens een aantal voorwaarden (zie paragraaf 4.2.4) om een conflict met de Flora- en faunawet tegen te gaan. Indien niet wordt gewerkt volgens de voorwaarden, moet nader onderzoek worden uitgevoerd om te bepalen of de soort binnen het plangebied aanwezig is.
- Indien werkzaamheden uit worden gevoerd die schadelijk kunnen zijn voor Ringslang dient nader onderzoek plaats te vinden naar de aanwezigheid van Ringslang. De (mogelijke) voortplantingslocatie dient te worden behouden.
- Indien het noordelijke eiken-berkenbos als onderdeel van de natuurbegraafplaats wordt ingericht, dient nader onderzoek plaats te vinden naar de aanwezigheid van Hazelworm.

Ten aanzien van Das dient middels een zorgvuldige inpassing van de ontwikkelingen conflicten met de Flora- en faunawet worden vermeden (zie paragraaf 4.2.9).. Een ter zake kundige moet beoordelen of deze inpassing en de uitvoering van de werkzaamheden aan de gestelde voorwaarden voldoen. Indien niet kan worden voldaan aan deze voorwaarden, dient een ontheffing te worden aangevraagd voor het verstoren en/of vernietigen van vaste rust- en verblijfplaatsen van deze soort. Omdat bij een zwaar beschermde soort als de Das een alternatievenafweging moet worden gemaakt, kan het verkrijgen van een ontheffing moeilijk zijn.

De plannen veroorzaken geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van overige soort(groep)en, mits wordt voldaan aan de voorwaarde dat broedende vogels en hun nesten niet worden verstoord. In § 4.2.6 is uitgelegd hoe aan deze voorwaarde kan worden voldaan.

5.3 Conclusie ten aanzien van het bestemmingsplan

Ondanks de mogelijke noodzakelijke aanvullende onderzoeken, de (mogelijke) aanwezigheid van wettelijk beschermde natuurwaarden en mogelijke vervolgstappen volgens de ecologische wet- en regelgeving, wordt de kans op onoverkomelijke bezwaren vanuit deze wet- en regelgeving gering geacht, mits wordt voldaan aan een aantal voorwaarden (zie paragraaf 5.2). Op basis hiervan kunnen de bestemmingen en planregels in het nieuwe bestemmingsplan worden vastgesteld.

6 Bronnen

- Bergmans, W. & A. Zuiderwijk 1986. Atlas van de Nederlandse Amfibieën en Reptielen en hun bedreiging. Vijfde Herpetologeografisch verslag. Lacerta/ KNNV Uitgeverij, Hoogwoud.
- Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhof, De Vlinderstichting, 2006. De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea. Papilionoidea. Nederlandse Fauna 7. Leiden. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey Nederland.
- Bouwman, J.H., V.J. Kalkman, G. Abbingh, E.P. de Boer, R.P.G. Geraeds, D. Groenendijk, R. Ketelaar, R. Manger & T. Termaat 2008. Een actualisatie van de verspreiding van de Nederlandse libellen. Brachytron, jaargang 11(2), augustus 2008. Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, Heteren.
- Bruyne, R. de 2004. Nauwe korfslak *Vertigo angustior* Jeffreys 1830, gebaseerd op gegevens tot het jaar 2002. EIS Nederland, www.naturalis.nl/eis.
- Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft (red.)(RAVON) 2009. De amfibieën en reptielen van Nederland. Nederlandse Fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.
- Delft, J. van, A. de Bruin & P. Frigge 2010. Waarnemingenoverzicht 2009. RAVON 38, jaargang 12 nummer 4; 78-98. RAVON, Nijmegen.
- Kalkman, V.J. 2004. Zeggekorfslak *Vertigo moulinsiana* (Dupuy, 1849). – EIS - Nederland, www.naturalis.nl/eis
- Koese, B., E.P. de Boer, J.C.M. Cuppen, J. Schut & J. Tienstra 2008. De Gestreepte waterroofkever in Zuidoost-Friesland: inhaalslag 2008. EIS-Nederland, Leiden.
- Lange, R., P. Twisk, A. van Winden & A. van Diepenbeek 2003. Zoogdieren van West-Europa. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging KNNV, Utrecht.
- Ministerie van LNV 2003. Ondernemen en de Flora- en faunawet. Ministerie van LNV, Den Haag.
- Ministerie van LNV 2004. Werken aan Natura 2000. Handreiking voor de bescherming van de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden. Concept Ministerie van LNV, Den Haag.
- Ministerie van LNV 2005. Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998. Ministerie van LNV, Den Haag.
- Nöllert, A. & C. Nöllert 2001. Amfibieëngids van Europa. Tirion Uitgevers BV, Baarn.
- Peeters, T.M.J., C. van Achterberg, W.R.B. Heitmans, W.F. Klein, V. Lefeber, A.J. van Loon, A.A. mabelis, H. Nieuwenhuijsen, M. Reemer, J. de Rond, J. Smit, H.H.W. Velthuis, 2004. De wespen en mieren van Nederland (Hymenoptera: Aculeata. – Nederlandse Fauna 6. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, Leiden, KNNV Uitgeverij, Utrecht & European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.

Timmermans, G., R. Lipmann, M. Melchers & H. Holsteijn 2004. De Gewone rivierkreeft *Astacus astacus* (Linnaeus, 1758). – EIS - Nederland, www.naturalis.nl/eis.

Vos, S. (redactie) 2007. Werkatlas Zoogdieren in Fryslân – verspreiding 1990-2006. Provincie Fryslân, Leeuwarden.

Vries, E.W. de. 2010. Ecologische beoordeling van verplaatsing sportvelden te Nieuwehorne. A&W-rapport 1434. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.

Geraadpleegde internetsites

www.synbiosys.alterra.nl/natura2000

www.fryslan.nl

Bijlage 1 Relevante wet- en regelgeving natuur

A. GEBIEDSBESCHERMING

Gebiedsbescherming in Nederland is geregeld via de Natuurbeschermingswet (Natura 2000-gebieden en Beschermde Natuurmonumenten) en via regelgeving omtrent de Ecologische Hoofdstructuur en ruimtelijke ordening (bestemmingsplannen).

Natuurbeschermingswet en Natura 2000

Natura 2000

Natura 2000 is een netwerk van beschermde gebieden in de Europese Unie, dat wordt opgebouwd ter behoud en herstel van biodiversiteit. De Nederlandse Natura 2000-gebieden vormen een essentiële schakel in de internationale vliegroute van vele soorten trekvogels. Een aantal natuurgebieden is van bijzonder internationaal belang, zoals de Waddenzee, de duinen en de laagveenmoerassen. Voor een aantal planten- en diersoorten, die meer of minder onder druk staan, zoals de Noordse woelmuis, de Grote vuurvlinder en de Groenknolorchis heeft Nederland ook een grote internationale verantwoordelijkheid. Met de Nederlandse bijdrage aan Natura 2000 wordt voorkomen dat de natuur in Europa verder achteruitgaat. Om dit Natura 2000-netwerk in Nederland adequaat in stand te houden, te herstellen en te beschermen is het nodig om hieraan een wettelijk regime te verbinden: de Natuurbeschermingswet 1998.

Natuurbeschermingswet

De Natuurbeschermingswet 1998 is op 1 oktober 2005 in werking getreden. Daarmee verankerde Nederland de gebiedsbescherming van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in nationale wetgeving. De Natura 2000-gebieden die in het kader van deze richtlijnen zijn vastgesteld, worden ook wel Vogelrichtlijn- c.q. Habitatrichtlijngebieden of Speciale beschermingszones genoemd. Handelingen die deze gebieden schaden zijn verboden, tenzij de Provincie vergunning verleent. Habitatrichtlijngebieden zijn aangewezen vanwege bijzondere habitattypen en soorten. Vogelrichtlijngebieden zijn aangewezen ter bescherming van leefgebieden van bedreigde vogels en trekvogels. De soorten en habitattypen waarvoor een gebied is aangewezen, worden de 'kwalificerende waarden' genoemd.

De Natuurbeschermingswet 1998 schrijft voor dat er voor ieder Natura 2000-gebied een aanwijzingsbesluit moet worden opgesteld waarin heldere instandhoudingsdoelen zijn vastgelegd. Op dit moment is nog bij veel Natura 2000-gebieden sprake van een ontwerp-aanwijzingsbesluit. Op basis daarvan worden de komende jaren beheerplannen ontwikkeld. Daarin is vastgelegd hoe habitattypen en soorten in een Natura 2000-gebied beschermd worden en welke activiteiten in en om de Natura 2000-gebieden zijn toegestaan. Voor een aantal Natura 2000-gebieden is het beheerplan gereed en is het ontwerpbesluit omgezet in een aanwijzingsbesluit.

Beschermde Natuurmonumenten

Onder de huidige Natuurbeschermingswet is het onderscheid tussen Staatsnatuurmonumenten en Beschermde Natuurmonumenten vervallen. Beide vallen onder de noemer Beschermde Natuurmonumenten. Als Beschermde Natuurmonumenten binnen Natura 2000-gebieden liggen, worden de natuurwaarden en het natuurschoon waarvoor deze gebieden onder de oude

wet zijn aangewezen, opgenomen in de instandhoudingsdoelstellingen van het betreffende Natura 2000-gebied. Het oude beschermingsregime treedt terug. Handelingen in of rondom Beschermd Natuurmonumenten die buiten de Natura 2000-gebieden liggen, zijn verboden als ze schadelijk kunnen zijn voor het natuurschoon, voor de natuurwetenschappelijke betekenis of voor dieren en planten in dat gebied, of als ze het Beschermd Natuurmonument ontsieren. Dit geldt echter niet als de minister van EZ of de provincie een vergunning heeft verleend.

Externe werking

De kwaliteit van Natura 2000-gebieden is mede afhankelijk van de ruime omgeving. Als een activiteit die buiten een beschermd gebied plaats zal vinden, negatieve gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied, moet deze beoordeeld worden. Locale en regionale overheden mogen in bestemmingsplannen geen ontwikkelingen mogelijk maken die in potentie een bedreiging voor Natura 2000-gebieden inhouden. Dit geldt voor nieuwe ontwikkelingen maar in beginsel ook voor bestaand gebruik.

Activiteiten op korte afstand van een Natura 2000-gebied kunnen kwalificerende soorten in het Natura 2000-gebied verstoren of verontrusten. Ook activiteiten op grotere afstand van een Natura 2000-gebied kunnen gevolgen hebben voor Natura 2000-gebieden, zoals hydrologische effecten (bijvoorbeeld als gevolg van grote grondwateronttrekkingen) en een toename van vliegverkeer. Verstoring treedt ook op wanneer kwalificerende soorten vanuit het Natura 2000-gebied gebruik maken van de omgeving en dat gebruik door ruimtelijke ontwikkelingen minder mogelijk wordt. Een dergelijke situatie kan zich voordoen bij een soort als de Wespandief, die binnen een straal van zeven kilometer rond zijn nest foerageergebieden bezoekt. Als een Natura 2000-gebied is aangewezen als broedgebied voor deze soort, zijn hiermee ook zijn foerageergebieden rond het Natura 2000-gebied beschermd. De bescherming van Natura 2000-gebieden is dus ook buiten de gebiedsgrenzen van kracht. Dit wordt aangeduid met de term externe werking.

Toetsing volgens de Natuurbeschermingswet

Als er nieuwe activiteiten in of nabij een Natura 2000-gebied plaatsvinden, moet oriënterend onderzoek uitwijzen of er een kans is dat deze significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden hebben. Deze oriëntatie is de Voortoets. Mede gelet op de wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 zoals deze op 1 februari 2009 in werking is getreden, zijn de volgende uitkomsten mogelijk:

- Er is geen enkel negatief effect. Dit betekent dat er geen vergunning nodig is op grond van de Natuurbeschermingswet 1998;
- Er is een mogelijk negatief effect op de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van de soorten in een Natura 2000-gebied, maar het betreft geen significant effect. Er is een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 nodig.
- Er is een mogelijk negatief verstorend effect op de soorten waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen, maar het betreft geen significant effect. Dit betekent dat sinds de wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 per 1 februari 2009 geen vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 nodig is.
- Er is een kans op een significant negatief effect. Er is een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 nodig. Daartoe is een passende beoordeling nodig die de gevolgen voor het gebied in kaart brengt, waarbij rekening wordt gehouden met de instandhoudingsdoelstellingen van het betreffende gebied. Als naar aanleiding van de passende beoordeling vaststaat dat de natuurlijke kenmerken van het betreffende gebied niet worden aangetast, dan kan de vergunning worden verleend. Als uit de passende beoordeling volgt dat de natuurlijke kenmerken van het betreffende gebied (kunnen) worden aangetast, kan een vergunning slechts worden verleend als voldaan wordt aan de

zogenaamde 'ADC-criteria'. Dat wil zeggen dat er geen alternatieven zijn, er een dwingende reden van groot openbaar belang met het plan is gemoeid en vóór de ingreep compensatie van natuurwaarden is geborgd.

In een korte natuurtoets of quickscan is meestal de Voortoets opgenomen in de teksten over gebiedsbescherming. Een Passende beoordeling valt buiten de reikwijdte van een quickscan.

Ecologische hoofdstructuur

In de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte heeft het Rijk kaders geschapen voor het begrenzen, beschermen en onderhouden van een natuurnetwerk (Ministerie van IenM 2012). Dit netwerk is de herijkte nationale EHS (Ecologische Hoofdstructuur) en omvat onder andere de Natura 2000-gebieden, de Nationale Parken, Noordzee en grote wateren (IJsselmeer, Waddenzee, etc.). Binnen de gestelde kaders is het aan de provincies om invulling te geven aan de EHS. Wat betreft de begrenzing van de EHS wordt dit door de provincies geregeld in de Streekplannen.

Waar de grenzen van de EHS nog globaal zijn vastgesteld, moeten onomkeerbare ingrepen voorkomen worden. Na vaststelling van de exacte grenzen zijn ruimtelijke ingrepen binnen de EHS niet toegestaan, indien deze leiden tot aantasting van de wezenlijke waarden van het gebied. In uitzonderingsgevallen kan de provincie de natuurwaarden en functies van het EHS-gebied laten wijken voor andere functies van groot maatschappelijk belang. De initiatiefnemer dient deze belangen en mogelijke alternatieven uitgebreid te motiveren. Daarnaast dienen compenserende dan wel mitigerende maatregelen te worden uitgevoerd (ministerie van EZ 2003). De bescherming van de EHS is nader uitgewerkt in de Nota Spelregels EHS.

Overige vormen van gebiedsbescherming

Naast de EHS zijn er nog natuurgebieden die daar niet onder vallen. Dat kan omdat ze buiten de logische samenhang van de EHS vallen of omdat het om particuliere natuurgebieden gaat. Ook veel dorpsbossen en de bosstroken en bosjes die in beheer en eigendom zijn van Staatbosbeheer vallen vaak buiten de EHS. De bescherming van de overige natuurgebieden is veelal geregeld in bestemmingsplannen die zijn opgesteld krachtens de Wet op de Ruimtelijke Ordening.

Op provinciaal niveau kan regelgeving zijn ontwikkeld om weidevogelgebieden te beschermen of in weidegebieden mogelijkheden te creëren voor een extra bescherming van foeragerende watervogels tijdens de winter. Zo kunnen gebieden zijn aangewezen als weidevogelgebied en/of ganzenfoerageergebied. De aanwijzing van ganzenfoerageergebieden en belangrijke weidevogelgebieden is meest niet planologisch geregeld, mits er in bestemmingsplannen daarvoor bepalingen zijn opgenomen.

B. SOORTBESCHERMING

Flora- en faunawet

In de Flora- en faunawet is de bescherming geregeld van soorten die in die wet zijn genoemd. Deze soorten zijn ingedeeld in beschermingscategorieën (Besluit vrijstelling beschermde dier-

en plantensoorten). Daarnaast geldt voor alle in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving de 'zorgplicht'. Vanaf 26 augustus 2009 geldt een gewijzigde aanpak betreffende de beoordeling van ontheffingsaanvragen.

Zorgplicht

De zorgplicht houdt in dat iedereen dient te voorkomen dat zijn handelen nadelige gevolgen voor flora en fauna heeft. Als dat niet mogelijk is, dienen die gevolgen zoveel mogelijk beperkt of ongedaan gemaakt te worden (artikel 2). De zorgplicht geldt altijd, zowel voor beschermde als onbeschermde soorten. Bij overtreding zijn er overigens geen sancties.

Beschermde soorten

In de Flora- en faunawet heeft de overheid van nature in Nederland voorkomende planten- en diersoorten aangewezen die beschermd moeten worden. Ook de beschermde soorten onder de Europese richtlijnen (Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn) zijn hierin opgenomen. De bescherming houdt in dat het verboden is om beschermde, inheemse planten te beschadigen (artikel 8). Het is ook verboden om beschermde, inheemse dieren te doden, verontrusten, dan wel hun nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen te beschadigen, te vernielen, uit te halen of te verstoren (artikelen 9 tot en met 12).

Zorgvuldig handelen

'Zorgvuldig handelen' (artikelen 2b, 2c, 2d en 16c AMvB) gaat verder dan het voldoen aan de zorgplicht. Dit begrip is gekoppeld aan de beschermde soorten waarvoor ontheffing kan worden aangevraagd. Niet-zorgvuldig handelen is strafbaar. Zorgvuldig handelen vereist altijd een inspanning om te overzien wat de beoogde ingreep teweeg zal brengen. Een initiatiefnemer moet bijvoorbeeld altijd vooraf inventariseren welke beschermde, niet-vrijgestelde soorten aanwezig zijn in een gebied waar een ingreep is gepland. Ook moet hij in redelijkheid alles doen of laten om te voorkomen, of zoveel mogelijk te beperken, dat de artikelen 8-12 van de Flora- en faunawet worden overtreden. De eerste stap daartoe is een goede planning, bijvoorbeeld om verstoring van dieren in de voortplantingstijd te voorkomen.

Beschermingsregimes

In 2005 is een aantal wijzigingen van Algemene Maatregelen van Bestuur (AMvB) bij de Flora- en faunawet in werking getreden. Hierdoor is het beschermingsregime van inheemse beschermde planten en dieren vastgelegd. Er zijn vier beschermingscategorieën, namelijk voor de soorten in tabel 1, 2 en 3 en de vogels. De indeling van de soorten is bepaald door de zeldzaamheid of de mate van bedreiging van soorten in Nederland, waarbij ook de aangewezen onder de Habitatrichtlijn zijn ingepast. Het gaat om de volgende beschermingscategorieën en de beoordeling voor projecten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling:

- Licht beschermde soorten van tabel 1. Voor deze soorten geldt een algehele vrijstelling.
- Middelzwaar beschermde soorten van tabel 2. Dit zijn soorten waarvoor bij ruimtelijke ontwikkeling vrijstelling mogelijk is, mits aantoonbaar wordt gewerkt conform een door EZ goedgekeurde gedragscode.
- Zwaar beschermde soorten van tabel 3. Bij verstoring daarvan kan een ontheffing nodig zijn.
- Vogels.

Een ontheffing is een toestemming om in een bepaald geval af te kunnen wijken van een of meer verbodsbepalingen, zoals deze zijn vastgelegd in de artikelen 8 t/m 13 van de Flora- en faunawet.

Tabel 1.

Deze tabel bevat licht beschermde, algemeen voorkomende planten- en diersoorten, zoals Zwanenbloem, Bruine kikker, Bosmuis, Bunzing en Egel. De wetgever gaat ervan uit dat verlening van vrijstelling voor deze soorten geen afbreuk doet aan hun huidige, gunstige staat van instandhouding. Bij ruimtelijke ontwikkeling hoeft voor de verstoring van deze soorten geen ontheffing te worden aangevraagd. Uiteraard geldt wél de zorgplicht (zie hiervoor).

Tabel 2.

De tweede categorie betreft middelzwaar beschermde soorten. Hieronder is beschreven hoe met verstoring van deze soorten moet worden omgegaan bij gebruik van een gedragscode en zonder het gebruik daarvan.

Wanneer de beoogde werkzaamheden worden uitgevoerd volgens een gedragscode, hoeft voor de verstoring van soorten van tabel 2 geen ontheffing te worden aangevraagd. De gedragscode vermeldt hoe bij het uitvoeren van de werkzaamheden schade aan planten en dieren en hun verblijfplaatsen kan worden voorkomen of zoveel mogelijk wordt beperkt. De gedragscode die voor vrijstelling is vereist, moet goedgekeurd zijn door EZ en van toepassing zijn op de beoogde activiteit. Op de site van EZ zijn alle goedgekeurde gedragscodes beschikbaar die door verscheidene brancheorganisaties zijn opgesteld. Er moet aantoonbaar volgens de gedragscode worden gewerkt om te voldoen aan de bewijslast. Dit betekent dat de werkprocessen gedocumenteerd moeten worden.

Als er geen gedragscode wordt gebruikt bij de uitvoering van de beoogde werkzaamheden, moet bij overtreding van de artikelen 8-12 een ontheffing worden aangevraagd. De toetsing die dan plaatsvindt, betreft een 'lichte toets'. Hierbij wordt getoetst of de activiteiten de gunstige staat van instandhouding van een soort in gevaar brengen. Deze toets vereist dat er inzicht moet zijn in de betekenis van het onderzoeksgebied als leefgebied voor de soort in relatie tot de omliggende populaties. Als dat inzicht niet bestaat, dient daar onderzoek naar plaats te vinden (omgevingscheck). Dat kan betekenen dat ook onderzoek buiten het onderzoeksgebied nodig is. De aanvraag wordt beoordeeld aan de hand van de volgende criteria:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de vaste voortplantings-, rust- en/of verblijfplaats aangetast door uw activiteiten?
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Indien kan worden aangetoond dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen van een soort wordt gegarandeerd, hoeft er bij een ruimtelijke ontwikkeling geen ontheffing te worden aangevraagd ten aanzien van soorten uit tabel 2. Dat betekent vrijwel altijd dat, aantoonbaar opgenomen in de plannen, voldoende mitigerende en/of compenserende maatregelen worden uitgevoerd. Is die garantie niet te geven (bijvoorbeeld doordat de mitigerende maatregelen mogelijk niet afdoende zijn), dan moet alsnog via een ontheffingsaanvraag aan EZ worden gevraagd om te bepalen of een ontheffing nodig is.

Tabel 3.

Dit betreft zwaar beschermde soorten. Deze tabel bevat de soorten die zijn vermeld in Bijlage 1 Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten en de soorten die zijn vermeld in Bijlage IV van de Habitatrictlijn. Wanneer ten aanzien van een of meer soorten uit Bijlage 1 of Bijlage IV verbodsbepalingen worden overtreden door een ruimtelijke ontwikkeling, kan een ontheffingsaanvraag nodig zijn, die wordt getoetst aan de volgende criteria:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de vaste voortplantings-, rust- en/of verblijfplaats aangetast door de activiteiten?
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?
- Is er een wettelijk belang?
- Is er een andere bevredigende oplossing?
- Voor een ontheffing moet aan alle criteria zijn voldaan.

Voor de Bijlage 1-soorten van tabel 3 kan ontheffing worden aangevraagd op grond van de belangen die in het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten zijn genoemd. Bij een ruimtelijke ingreep kan het om de volgende belangen gaan:

- Bescherming van flora en fauna.
- Volksgezondheid of openbare veiligheid.
- Dwingende reden van openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor milieu, wezenlijk gunstige effecten.
- Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling.

Voor de Bijlage IV-soorten van tabel 3 geldt dat er alleen vrijstelling mogelijk is op grond van de wettelijke belangen die in de Habitatrichtlijn zijn genoemd. Deze zijn:

- Bescherming van flora en fauna.
- Volksgezondheid of openbare veiligheid.
- Dwingende reden van openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor milieu, wezenlijk gunstige effecten.
- Het belang van een ruimtelijke ontwikkeling geldt voor deze soorten dus niet.

Indien kan worden aangetoond dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen van een soort wordt gegarandeerd, hoeft er bij een ruimtelijke ontwikkeling geen ontheffing te worden aangevraagd ten aanzien van soorten uit tabel 3. Dat betekent vrijwel altijd dat, aantoonbaar opgenomen in de plannen, voldoende mitigerende en/of compenserende maatregelen worden uitgevoerd. Is die garantie niet te geven (bijvoorbeeld doordat de mitigerende maatregelen mogelijk niet afdoende zijn), dan moet alsnog via een ontheffingsaanvraag aan EZ worden gevraagd om te bepalen of een ontheffing nodig is.

Vogels

Tijdens werkzaamheden moet rekening worden gehouden met de broedperiode van vogels. De Flora- en faunawet kent geen standaardperiode voor het broedseizoen, maar van veel vogelsoorten is bekend dat de broedperiode ligt tussen half maart en half juli. Het is voor de wet van belang of broedgevallen aanwezig zijn die door de werkzaamheden kunnen worden verstoord. De meeste soorten zijn elk broedseizoen in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik vallen alleen tijdens de broedperiode onder bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Voor versturende werkzaamheden buiten de broedperiode is dus geen ontheffing nodig. Er is evenmin ontheffing nodig voor het nemen van maatregelen vooraf aan de broedperiode, die de vestiging van vogels voorkomen. Ontstaan er binnen of nabij het onderzoeksgebied toch nesten die kunnen worden verstoord, dan dienen de werkzaamheden te worden gestaakt tot na de broedperiode.

Verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het gehele jaar gebruiken, zijn jaarrond beschermd. Er is in augustus 2009 door EZ een indicatieve lijst gepubliceerd van jaarrond beschermde vogelnesten, waarin vijf categorieën zijn te onderscheiden. Daarin zijn bijvoorbeeld Gierzwaluw, Kerkuil, Ransuil, Roek en Sperwer opgenomen. Eén van de

categorieën betreft soorten die geen jaarrond beschermde verblijfplaats hebben, maar wel vaak terugkeren naar de locatie waar zij het vorige jaar gebroed hebben. Dat geldt bijvoorbeeld voor zwaluw- en spechtsoorten.

Indien kan worden aangetoond dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen van de vogelsoorten op bovengenoemde lijst wordt gegarandeerd, hoeft er bij een verstoring geen ontheffing te worden aangevraagd. Dat betekent vrijwel altijd dat er een omgevingscheck van belang is om te kunnen bepalen of nabij het onderzoeksgebied voldoende leefruimte beschikbaar is. Een deskundige bepaalt dan of er voldoende gelegenheid is voor de soort om zelfstandig een vervangend nest te vinden in de omgeving. Is dit niet het geval, dan moet, voor zover mogelijk, een alternatief nest worden geboden. Is dat ook niet mogelijk, dan moet ontheffing worden aangevraagd.

Voor vogels geldt dat alleen ontheffing kan worden verkregen op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Deze belangen zijn:

- Bescherming van flora en fauna.
- Veiligheid van het luchtverkeer.
- Volksgezondheid of openbare veiligheid.

Het belang van een ruimtelijke ontwikkeling geldt voor deze soorten dus niet.

Rode Lijsten

Nederland heeft voor een aantal bedreigde en kwetsbare planten- en diergroepen Rode Lijsten samengesteld. De doelstelling van de Rode Lijst is het bieden van duurzame bescherming aan een soort en zijn leefgebied. De Rode Lijst bestaat uit Nederlandse soorten die vanwege hun aantalsverloop of kwetsbaarheid speciale aandacht nodig hebben om hun voorkomen in ons land veilig te stellen. Hoewel de Rode Lijsten officieel door het ministerie van EZ zijn vastgesteld, hebben ze geen juridische status. Wel verwacht het ministerie van EZ van de verschillende overheden en terreinbeherende organisaties dat zij bij beleid en beheer rekening houden met de Rode Lijsten.

Een aantal Rode-Lijstsoorten is ondergebracht in de Flora- en faunawet, maar de meeste soorten niet. Op 26 augustus 2009 zijn wijzigingen uitgevoerd in de soortenlijsten van de Rode Lijst.

Bezoekadres

Suderwei 2
9269 TZ Feanwâlden

Postadres

Postbus 32
9269 ZR Feanwâlden
Telefoon 0511 47 47 64
Fax 0511 47 27 40
info@altwym.nl

www.altwym.nl